

Josep Pla i la lliçó dels Maristes

Josep Pla, ex-alumne marista.

S. MARTÍ

A dos quarts de nou del matí del diumenge, 19 de desembre de 1886, baixaven del tren a l'estació de Girona quatre religiosos francesos. Girona tenia aleshores quinze mil habitants i era encerclada encara per les muralles, els fortins i els baluards. Però acabava d'inaugurar un enllumenat elèctric que era el primer de tot l'Estat i un dels primers europeus de les seves característiques.

Els quatre religiosos francesos duïen sotana negra, cordó amb borles a la cintura, un pitet blanc al coll i una creu de llautó sobre el pit. Al cap de poc, els gironins els coneixerien com "els quatre H": Hilari-Josep, Hermil, Hipòlit i Hileó. Ells eren les quatre primeres pedres vives d'una institució que ha durat cent anys.

Aquells quatre germans maristes van viure al carrer de l'Escola Pia i van fer les primeres classes al carrer del general Fournàs. Al cap d'uns anys van ocupar simultàniament els edificis de la pujada de la Mercè i del carrer de la Claveria. L'any 1975, els seus successors van estrenar el col·legi de nova planta del carrer de la Selva, on ara han començat a celebrar el centenari de la seva arribada a Girona que va ser, també, la seva entrada a l'Estat espanyol.

Entre els ex-alumnes il·lustres dels maristes destaca Josep Pla. Tan propici com és a la crítica i fins al sarcasme, Pla canvia de registre quan recorda els maristes de la seva infantesa: "Tingueren l'habilitat innegable d'adaptar-se amb rapidesa a l'ambient del país. No carregaren pas massa la nota ni accentuaren en cap sentit el misticisme. Defensaren un catolicisme normal, planer, certament mediocre, sense gaïres prodigis ni excés de casuisme. Pedagògicament, aportaren els mètodes francesos elementals: la claredat, la paciència, la tenacitat, el gust de l'emulació personal, sense el qual no hi ha ensenyament possible. Exigiren un mínim d'higiene. Fomentaren els jocs francs i durs. Els càstigs, racionals i rarament excessius. Compregueren el sentit de la instrucció que demanava el poble i accentuaren l'esperit pràctic de l'ensenyament. Crearen un col·legi —per resumir— sensualment net, religiosament enraonat i pedagògicament normal".

Pla, alumne intern del col·legi de la Claveria, diu que, mentre en fou director el germà Hilari-Josep, "tingué un esperit liberal i tolerant, molt més obert que el de l'ambient de clericalisme d'estampeta, puntós i minúscul, que imperava a Girona en la segona desena del segle". És a dir, que aquells "quatre H" francesos van connectar millor amb l'enllumenat elèctric que amb l'esperit de les muralles. Pla recorda un detall curiós, insòlit en els internats d'aquella època i de molt més ençà: "no hi havia pas, en aquell col·legi, el costum de fer llegir trossos de literatura edificat a l'hora de menjar; així, al menjador, es parlava". I arriba a fer aquesta comparació sorprenent: "les classes del col·legi eren un simple reflex de les de l'Institut, amb l'advertència, només, que si l'Institut (...) era un barret de rialles, la pedagogia del col·legi tenia un punt d'indiscutible serietat".

Venint de qui vénen, aquestes afirmacions són tot un certificat de garantia. Ara algunes d'elles han estat citades oportunament en els actes inicials del centenari marista, celebrats a Girona amb gran solemnitat. La commemoració ha confirmat el bon esperit d'aquests educadors en un punt fonamental: malgrat haver reunit gent d'arreu de l'Estat, l'ús del català ha estat intens en tots els actes, fins per part de persones no catalanes. I alguns textos breus han estat escrits i dits exemplarment en català, castellà, galleg i euskera. Encara que només fos per aprendre aixó, fóra bo que molts homes públics del nostre país passessin uns quants dies per les aules dels maristes.

La Costa Brava també era sagrada

Manuel Serra, economista doblat d'humanista i gerent del Consorci de la Costa Brava, ha inclòs a la nadala d'aquest organisme el text íntegre del famós missatge pronunciat pel Gran Cap indi Noah Sealath davant de l'Assemblea del Consell de Tribus abans de la signatura del Tractat de Point Elliot, l'any 1855, quan els pells roges van cedir llurs territoris als homes blancs per la quantitat de cent cinquanta mil dòlars: "Cada parcel·la d'aquesta terra és sagrada per al meu

poble. Cada lluent mata de pi, cada gra de sorra de les platges, cada gota de rosada en la foscor dels boscos, cada turó i fins i tot el so de cada insecte és sagrat en la memòria i en el passat del meu poble”.

El Gran Cap indi parla de la maternitat de la terra, de la puresa de les aigües cristal·lines i del valor inestimable de l'aire per a tots els éssers que compartim un mateix alè. I és bo que el Consorci, dedicat a depurar les aigües i a sanejar les platges, assumeixi aquestes reivindicacions. Llàstima que no les formulessin, fa trenta anys, els habitants del litoral gironí quan van cedir també llur territori als especuladors i als depredadors del patrimoni comú a canvi de no sé quants diners. A la Costa Brava, no hi va haver un Gran Cap que fos capaç de dir ben alt les paraules de Noah Sealath i, al capdavant, també a casa nostra s'ha complert la seva profecia: “L'home blanc tracta la seva mare, la Terra, i el seu germà, el Firmament, com objectes que es compren, s'exploten i es venen com xais. El seu apetit devorà la terra...”

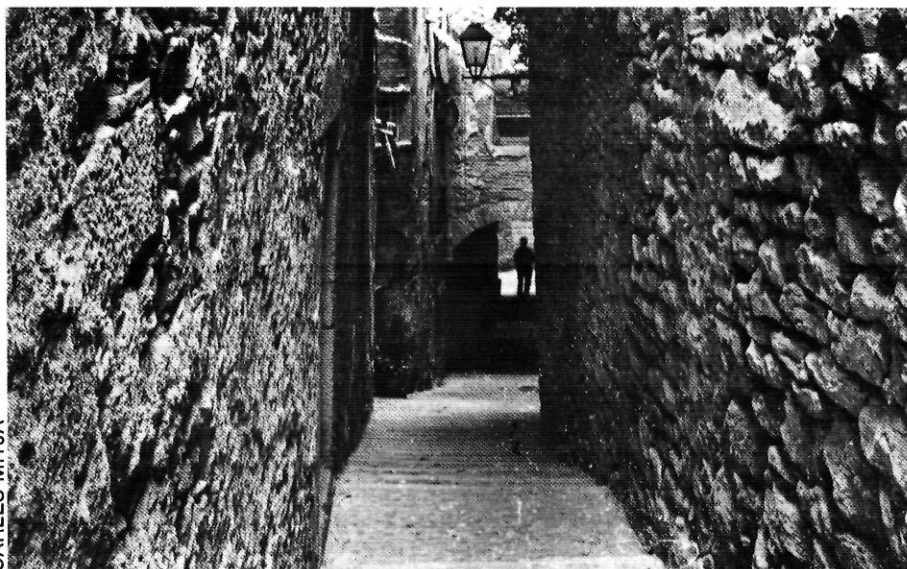
Si algú hagués alçat la veu fa trenta anys, potser ara no ens caldria el Consorci de la Costa Brava. El Consorci que, paradoxalment, ens diu allò que nosaltres no vam saber dir a temps.

Platja d'Aro, la depredació que ningú no va aturar.

Jueus d'avui i de sempre

Passejava, una nit d'aquest estiu, pels carrers solitaris d'Amsterdam, i vaig trobar de sobte la casa on la petita Anna Frank havia viscut amagada dos anys i on havia escrit el seu diari fins que els nazis la van descobrir i la van deportar al camp de la mort de Bergen Belsen. I vaig veure que aquella casa estreta i alta que dóna a les aigües quietes del Prinsengracht no és gaire diferent de les cases de Girona que donen a l'Onyar. Acabava d'escriure, aleshores, amb en Ramon Alberch, un quadern sobre els jueus a les terres gironines, i aquella nit vaig redescobrir que el tema dels jueus és un tema eternament repetit. Vaig sentir que entre aquella nena jueva immolada l'any 1945 i els jueus gironins morts l'any 1391, hi havia un lligam profund: el mateix que hi havia entre els milions de jueus perseguits del nostre temps i els hebreus que durant set-cents anys van trepitjar l'empedrat dels foscos carrerons que vessen llurs esglaonades pendents, al carrer de la Força. L'any 1486, els Jurats de Girona van ordenar al batlle de l'Aljama “que sota pena de cent sous compel·leixi els jueus que no gosin anar per la ciutat ni els seus burgs sinó amb llurs hàbits judaics, aixó és, mantells i gramalles i capiró al cap i rodella”, i aquest hàbit va ser el signe implacable de la seva marginació com ho seria després, al cap de cinc segles, l'estrella groga que haurien de dur cosida al pit sota el Tercer Reich. I els pogroms i els holocausts dels temps moderns tenen un precedent en miniatura en els assalts al Call gironí, en la destrossa de cases i en el desenterrament de cadàvers, en l'orgia de sang de 1391, quan més de quaranta jueus són degollats en el parany de pedra del seu propi recinte urbà.

CARLES MITJÀ

A la sinagoga de Los Angeles es parla del Call de Girona.